

Komunikat Komisji – Wytyczne UE dotyczące najlepszych praktyk dla dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych i środków spożywczych

(2010/C 341/04)

1. WPROWADZENIE

Ostatnie lata pokazały znaczny wzrost liczby dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych i środków spożywczych. Podczas ostatniego spisu przeprowadzonego dla Komisji w 2010 r.⁽¹⁾ okazało się, że istnieje ponad 440 różnych systemów, z których większość została stworzona w ostatniej dekadzie.

Systemy certyfikacji produktów rolnych i środków spożywczych dają gwarancję (poprzez mechanizm certyfikacji), że określone właściwości i cechy danego produktu, a także metody i proces jego wytwarzania są zgodne ze specyfikacją. Systemy certyfikacji obejmują szeroką gamę rozmaitych inicjatyw i funkcjonują na różnych etapach łańcucha dostaw żywności (przed lub po wyjściu z gospodarstwa, wzdłuż całości łańcucha dostaw lub na którymś jego odcinku, we wszystkich lub tylko w jednym segmencie rynku itp.). Systemy te wykorzystuje się w stosunkach między przedsiębiorstwami (ang. business-to-business, B2B) lub w relacji przedsiębiorstwo-konsument (ang. business-to-consumer, B2C). Systemy te mogą używać logo, wiele z nich jednak, zwłaszcza na poziomie B2B, z nich nie korzysta.

Podczas gdy systemy certyfikacji z definicji korzystają z certyfikatu wystawianego przez osobę trzecią, na rynku funkcjonują także inne systemy, których podstawę stanowią etykiety lub logo (przeważnie rejestrowane jako znak towarowy) niezwiązane z żadnym z mechanizmów certyfikacji. Do takiego systemu przystępują albo sami producenci w drodze deklaracji własnej, albo zostają włączeni dzięki temu, że wybrał ich właściciel systemu. Zgodnie z definicjami podanymi w sekcji 2 systemy te nazywa się systemami opartymi na deklaracji własnej. Korzystanie z certyfikacji jest najwłaściwsze w przypadku złożonego produktu o właściwościach określonych w szczegółowej specyfikacji, którego zgodność z nią jest co jakiś czas kontrolowana. Deklaracja własna producenta jest odpowiedniejsza w przypadku produktu, którego gwarantowane zalety można prosto sformułować (dotyczą jednego aspektu produktu).

Rozwój systemów certyfikacji napędzany jest z jednej strony głównie zapotrzebowaniem społecznym na produkt o określonych właściwościach⁽²⁾ lub procesie produkcyjnym (dotyczy to głównie systemów działających na poziomie B2C), z drugiej zaś strony dążeniem przedsiębiorców, by zyskać pewność, że ich dostawcy spełniają określone wymagania (dotyczy to głównie systemów B2B). W dziedzinie bezpieczeństwa żywności rozporządzenie (WE) nr 178/2002 ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego⁽³⁾ nakłada na przedsiębiorców prowadzących działalność związaną z żywnością i paszami główną odpowiedzialność za zagwarantowanie, że żywność i pasza spełniają wymagania prawa żywnościowego i za weryfikację przestrzegania tych wymogów. Zwłaszcza duże podmioty uczestniczące w łańcuchu dostaw żywności często polegają na systemach certyfikacji, by zyskać

pewność, że produkt spełnia wymogi oraz by chronić swoją reputację i uniknąć odpowiedzialności prawnej za wypadki związane z bezpieczeństwem żywności.

Prywatne systemy certyfikacji nie są oczywiście niezbędne, by wykazać zgodność z wymogami prawnymi. Przystępowanie do prywatnych systemów certyfikacji w sektorze rolnym i spożywczym musi pozostać dobrowolne. W przypadku, gdy przedsiębiorcy korzystają z certyfikacji zgodności z podstawowymi wymogami, by łatwiej zawierać transakcje z innymi uczestnikami łańcucha żywnościowego, powinno być jasne, że praktyka ta nie może być wykorzystywana do różnicowania produktów na rynku.

Systemy certyfikacji mogą przynieść korzyść:

- pośrednikom w łańcuchu dostaw żywności, którzy zyskują gwarancję przestrzegania norm przez producentów, dzięki czemu mogą uniknąć odpowiedzialności, a także ochronę reputacji produktu i jego zalet gwarantowanych na etykiecie,
- producentom – poprzez zwiększanie dostępu do rynku, udziału w nim i marż z certyfikowanych produktów, a także ewentualnie przez wzrost wydajności i zmniejszenie kosztów transakcji, oraz
- konsumentom, dzięki temu, że otrzymują rzetelne i wiarygodne informacje dotyczące właściwości produktu i metod jego wytwarzania.

Niektóre zainteresowane podmioty wysuwały argument, że systemy certyfikacji mogą mieć słabe strony. Wśród nich wymienione zostały:

- zagrożenie dla jednolitego rynku⁽⁴⁾,
- wątpliwości dotyczące przejrzystości wymogów systemu i wiarygodności gwarantowanych przez niego zalet, zwłaszcza w przypadku systemów, które poświadczają zgodność z podstawowymi wymogami,
- możliwość wprowadzenia w błąd konsumentów,
- koszty i obciążenia dla rolników, zwłaszcza gdy są zmuszeni do przystąpienia do kilku systemów, by odpowiedzieć na zapotrzebowanie ze strony nabywców,

⁽¹⁾ Badanie przeprowadzone przez Areté dla DG AGRI; zob. http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm

⁽²⁾ Na przykład: dobrostan zwierząt; zrównowagiona z punktu widzenia ochrony środowiska metoda produkcji; sprawiedliwy handel.

⁽³⁾ Dz.U. L 31 z 1.2.2002, s. 1.

⁽⁴⁾ W swoim komunikacie „Poprawa funkcjonowania łańcucha dostaw żywności w Europie” (COM(2009) 591), Komisja wyraziła zamiar dokonania przeglądu wybranych norm środowiskowych oraz systemów oznaczania pochodzenia, które mogą utrudniać handel transgraniczny.

- ryzyko wykluczenia z rynku producentów nieuczestniczących w głównych systemach certyfikacji, oraz
- wpływ na handel międzynarodowy, zwłaszcza z krajami rozwijającymi się ⁽¹⁾.

Komisja odnotowuje, że problem dezorientacji konsumenta w zetknięciu z różnymi systemami o podobnych celach został podjęty w ramach prywatnych inicjatyw ⁽²⁾, mających na celu stworzenie kodeksów dobrych praktyk dla organizacji ustalających normy własne, zwłaszcza w dziedzinie spraw społecznych i ochrony środowiska. Niektórzy zwolennicy funkcjonujących systemów poczynili już kroki w kierunku ujednolicenia wymogów w podobnych systemach. Niektóre systemy certyfikacji (głównie na poziomie B2B) powstały dzięki procesowi ujednolicenia różnych odrębnych norm.

1.1. Rodzaje systemów

Systemy są niezwykle zróżnicowane pod względem zakresu, celów, struktury i sposobów działania. Jak wspomniano wcześniej, systemy można rozróżniać przede wszystkim w zależności od tego, czy opierają się na procedurze poświadczania przez osobę trzecią, czy też nie, zalicza je to albo do grupy systemów opartych na deklaracji własnej, albo do systemów opartych na certyfikacji. Systemy certyfikacji można dalej klasyfikować

w zależności od tego, czy dotyczą stosunków między przedsiębiorstwami (business-to-business, B2B), czy też mają na celu przekazanie informacji od przedsiębiorcy do konsumenta (business-to-consumer, B2C).

Kolejnym istotnym kryterium klasyfikacji jest to, czy system ocenia produkty i procesy (głównie B2C), czy też systemy zarządzania (głównie B2B). Jeśli chodzi o określone wymogi, systemy mogą poświadczać zgodność z przepisami ustanowionymi przez organy rządowe (podstawowymi wymogami) lub mogą wprowadzać dodatkowe kryteria wykraczające poza przepisy prawa (dodatkowe wymogi). Nie zawsze łatwo jest dokonać rozróżnienia między tymi dwoma rodzajami systemów. Z jednej strony systemy często ustanawiają podstawowe kryteria w jednej dziedzinie a wyższe wymagania w innej; z drugiej zaś strony niektóre wymogi podstawowe, szczególnie w dziedzinie ochrony środowiska i rolnictwa, wymagają od producentów, by stosowali dobre lub najlepsze praktyki i sami osądzali, co rozumieją przez należyłą staranność, tak więc konkretne podejmowane przez nich działania mogą się różnić w zależności od podmiotu lub państwa członkowskiego. Stąd też przedsiębiorcy korzystają z wymogów technicznych niektórych systemów certyfikacji, by móc zinterpretować te ogólne obowiązki i ustalić, co konkretnie oznaczają.

Poniższa tabela przedstawia tę klasyfikację:

Klasyfikacja systemów

Rodzaj poświadczenia:	deklaracja własna	certyfikacja (poświadczenie przez osobę trzecią)	
Grupa docelowa:	B2C	B2C	B2B
Przedmiot określonych wymogów:	produkty i procesy	głównie produkty (w tym usługi) i procesy	głównie systemy zarządzania
Zakres wymagań:	głównie dodatkowe	głównie dodatkowe	podstawowe i dodatkowe

Niniejsze wytyczne skupiają się na systemach certyfikacji przedstawionych po prawej stronie powyższej tabeli.

1.2. Cel wytycznych

W swoim komunikacie w sprawie polityki jakości produktów rolnych ⁽³⁾ Komisja wyraziła opinię, że w świetle zmian i inicjatyw w sektorze prywatnym, celem opracowywanych przez nią aktów ustawodawczych na tym etapie nie jest zajęcie się słabymi stronami prywatnych systemów certyfikacji ⁽⁴⁾.

Zamiast tego – w oparciu o uwagi zainteresowanych podmiotów – Komisja zobowiązała się do opracowania, w porozumieniu z grupą doradczą ds. jakości ⁽⁵⁾, wytycznych dla systemów certyfikacji produktów rolnych i środków spożywczych.

Wytyczne te zostały opracowane, aby opisać obowiązujące ramy prawne oraz zwiększyć przejrzystość, wiarygodność i skuteczność dobrowolnych systemów certyfikacji i dopilnować, aby nie były sprzeczne z uregulowaniami prawnymi. W wytycznych tych przedstawione są dobre praktyki stosowane w funkcjonujących systemach, które pozwalają:

- uniknąć zdezorientowania konsumentów i zwiększyć przejrzystość i zrozumiałość wymogów systemu,

⁽¹⁾ Kwestia „norm własnych” było omawiana na forum Komitetu WTO ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych.

⁽²⁾ Na przykład międzynarodowy sojusz na rzecz społecznej i ekologicznej akredytacji i oznakowania (ISEAL Alliance) (<http://www.isealliance.org>).

⁽³⁾ COM(2009) 234.

⁽⁴⁾ Wniosek ten został oparty na kompleksowej ocenie skutków, w której rozważono różne warianty dalszego działania (zob. „Certification schemes for Agricultural Products and Foodstuffs”; http://ec.europa.eu/agriculture/quality/policy/com2009_234/ia_annex_d_en.pdf).

⁽⁵⁾ Grupa doradcza ds. jakości produkcji rolnej ustanowiona decyzją Komisji 2004/391/WE; Dz.U. L 120 z 24.4.2004, s. 50.

- zmniejszyć obciążenia administracyjne i finansowe rolników i producentów, w tym z krajów rozwijających się, oraz
- zapewnić zgodność z zasadami i normami certyfikacji obowiązującymi na rynku wewnętrznym UE.

Wytyczne skierowane są głównie do podmiotów tworzących systemy i odpowiedzialnych za ich funkcjonowanie.

Stosowanie się do wytycznych jest dobrowolne. Przestrzeganie tych wytycznych przez dany system nie jest równoznaczne z zatwierdzeniem przez Komisję jego wymogów. Niniejsze wytyczne nie mają statusu prawnego w UE, ani celem ich nie jest zmiana wymogów określonych w ustawodawstwie UE.

Wytycznych tych nie należy jednak traktować jako prawnej interpretacji prawodawstwa UE, ponieważ taka interpretacja należy do wyłącznych kompetencji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

2. ZAKRES I DEFINICJE

2.1. Zakres

Wytyczne mają zastosowanie do dobrowolnych systemów certyfikacji obejmujących:

- produkty rolne, zarówno przeznaczone, jak i nieprzeznaczone do spożycia przez ludzi (włącznie z paszą),
- środki spożywcze objęte przepisami art. 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002, oraz
- procesy i systemy zarządzania w produkcji i przetwórstwie produktów rolnych i środków spożywczych.

Wytyczne te nie stosują się do urzędowych kontroli prowadzonych przez organy publiczne.

2.2. Definicje pojęć ⁽¹⁾

1. Określony wymóg: potrzeba lub oczekiwanie, które zostały wyrażone.

⁽¹⁾ Na podstawie EN ISO/IEC 17000 Ocena zgodności – Terminologia i zasady ogólne.

2. Ocena zgodności: wykazanie, że dany produkt, proces, system, osoba lub organ spełniają określone wymogi.
3. Przegląd: weryfikacja przydatności, odpowiedności i skuteczności działań mających na celu wybór produktów i ustalenie zgodności, oraz sprawdzenie wyników tych działań, pod kątem spełniania określonych wymogów.
4. Poświadczenie: wydanie oświadczenia w oparciu o podjętą w następstwie przeglądu decyzję, że dowiedziono spełnienia określonych wymogów.
5. Deklaracja: poświadczenie własne. Dla celów niniejszych wytycznych termin „systemy oparte na deklaracji własnej” stosuje się do zbiorowych systemów i do gwarantowanych zalet przedstawionych na etykietach, które nie podlegają certyfikacji i które opierają się na deklaracji własnej producenta.
6. Certyfikacja: poświadczenie wydane przez osobę trzecią odnoszące się do produktów, procesów, systemów lub osób.
7. Akredytacja: poświadczenie wydane przez osobę trzecią dotyczące danego podmiotu, które służy formalnemu wykazaniu jego kompetencji do wykonywania konkretnych zadań. W UE ⁽²⁾ akredytacja oznacza poświadczenie wydane przez krajowy organ akredytacyjny, że jednostka oceniająca zgodność spełnia wymogi określone w zharmonizowanych normach i, w stosownych przypadkach, wszelkie dodatkowe wymogi włącznie z określonymi w odpowiednich systemach sektorowych dotyczące przeprowadzania określonych działań oceny zgodności.
8. Kontrola: zbadanie wzoru produktu, samego produktu, procesów lub instalacji stosowanych w produkcji i ustalenie ich zgodności z określonymi wymogami lub, w oparciu o wiedzę zawodową, z ogólnymi wymogami.
9. Audyt: systematyczny niezależny udokumentowany proces uzyskiwania zapisów, wiedzy o okolicznościach faktycznych lub innych mających znaczenie informacji, a także ich obiektywna ocena w celu ustalenia zakresu, w jakim spełnione są określone wymogi.

3. OBOWIĄZUJĄCE PRZEPISY UNIJNE

3.1. Zasady dotyczące funkcjonowania systemów

Systemy certyfikacji funkcjonujące w UE podlegają następującym podstawowym przepisom prawa UE:

⁽²⁾ Art. 2 ust. 10 rozporządzenia (WE) nr 765/2008 ustanawiającego wymagania w zakresie akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu; (Dz.U. L 218 z 13.8.2008, s. 30).

- zasadom funkcjonowania rynku wewnętrznego. Autorzy systemów certyfikacji mogą korzystać ze swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług zagwarantowanych w art. 49 i 56 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) i właściwych przepisach dyrektywy usługowej⁽¹⁾. Nie wolno w sposób nieuzasadniony ograniczać możliwości zakładania przez nich działalności w innym państwie członkowskim. Podobnie nie wolno nakładać nieuzasadnionych ograniczeń w korzystaniu przez nich ze swobody świadczenia usług na rzecz odbiorców w innych państwach członkowskich. Systemy certyfikacji nie mogą skutkować powstaniem faktycznych barier w handlu towarami na rynku wewnętrznym,
- zasadom udziału państwa w systemach. Systemy certyfikacji wspierane przez organy publiczne, takie jak władze regionalne lub krajowe, nie mogą prowadzić do ograniczeń dotyczących pochodzenia producentów lub w inny sposób utrudniać obrotu handlowego na jednolitym rynku. Wszelka pomoc przyznawana systemom certyfikacji przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych, w rozumieniu art. 107 TFUE, musi być zgodna z zasadami dotyczącymi pomocy państwa,
- zasadom konkurencji. Systemy certyfikacji nie mogą prowadzić do zachowań niekonkurencyjnych, obejmujących w szczególności choć nie tylko:
 - porozumienia horyzontalne lub wertykalne ograniczające konkurencję,
 - wykluczenia konkurencyjnych przedsiębiorstw przez jedno lub więcej przedsiębiorstw posiadających znaczącą pozycję na rynku, (np. poprzez utrudnianie konkurencyjnym nabywcom dostępu do dostaw lub konkurencyjnym dostawcom dostępu do kanałów dystrybucji),
 - uniemożliwianie dostępu do systemu certyfikacji podmiotom rynkowym spełniającym warunki wstępne mające zastosowanie w tych systemach,
 - uniemożliwianie podmiotom uczestniczącym w systemie lub innym stronom trzecim opracowywanie, produkowanie i wprowadzanie do obrotu produktów alternatywnych niezgodnych ze specyfikacją określoną w systemie;
- wymogom dotyczącym informacji dla konsumentów i etykietowania⁽²⁾. Etykietowanie, prezentacja i reklama środków spożywczych nie mogą wprowadzać nabywcy w błąd, w szczególności:

- co do cech środka spożywczego, a w szczególności co do jego charakteru, tożsamości, właściwości, składu, ilości, trwałości, źródła lub pochodzenia, metod wytwarzania lub produkcji,
- poprzez przypisywanie środkowi spożywczemu działania lub właściwości, których on nie posiada,
- poprzez sugerowanie, że środek spożywczy posiada szczególne cechy, gdy w rzeczywistości wszystkie podobne środki spożywcze posiadają takie właściwości.

Systemy certyfikujące jedynie zgodność z wymogami prawnymi nie powinny sprawiać wrażenia, że certyfikowane produkty mają wyjątkowe właściwości, które odróżniają je od takich samych lub podobnych produktów. Systemy te nie powinny także dyskredytować innych produktów na rynku lub zmierzać do tego, ani podważać wiarygodność urzędowych kontroli.

Ponadto – zgodnie z przepisami dyrektywy dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych⁽³⁾ – etykietowanie, prezentacja i reklama środków spożywczych nie mogą wprowadzać nabywcy w błąd.

- Przy wprowadzaniu w dany akcie prawodawczym procedury oceny zgodności, instytucje UE uwzględniają swoje zobowiązania międzynarodowe, w szczególności wymogi ustanowione w Porozumieniu WTO w sprawie barier technicznych w handlu.

3.2. Zasady dotyczące zakresu systemów

Ponadto wiele kwestii objętych zasadami systemów certyfikacji (np. wymogi prawne dotyczące bezpieczeństwa i higieny żywności⁽⁴⁾, rolnictwa ekologicznego, dobrostanu zwierząt, ochrony środowiska i norm handlowych) podlega przepisom szczegółowym.

W dziedzinach, w których obowiązują normy lub przepisy prawa, należy je uwzględnić przy określaniu gwarantowanych zalet i zachować zgodność z nimi, a także zawrzeć odesłanie do tych przepisów (np. jeśli system gwarantuje zalety rolnictwa ekologicznego, powinien opierać się na rozporządzeniu (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych⁽⁵⁾; zaś systemy, które gwarantują zalety żywieniowe i zdrowotne powinny być zgodne z rozporządzeniem (WE) nr 1924/2006⁽⁶⁾ i podlegać obowiązkowej ocenie naukowej dokonywanej przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności EFSA).

⁽¹⁾ Dyrektywa 2006/123/WE z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym; Dz.U. L 376 z 27.12.2006, s. 36.
⁽²⁾ Art. 2 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2000/13/WE w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich w zakresie etykietowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych; Dz.U. L 109 z 6.5.2000, s. 29.

⁽³⁾ Dyrektywa 2005/29/WE dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych na rynku wewnętrznym; Dz.U. L 149 z 11.6.2005, s. 22 oraz wytyczne dotyczące jej wdrażania: SEC(2009) 1666.

⁽⁴⁾ Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych; Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego oraz rozporządzenie (WE) nr 854/2004 ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi; (Dz.U. L 139 z 30.4.2004, s. 1).

⁽⁵⁾ Dz.U. L 189 z 20.7.2007, s. 1.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 404 z 30.12.2006, s. 9.

W szczególności w odniesieniu do bezpieczeństwa i higieny żywności:

- systemy nie powinny naruszać ani zastępować obowiązujących norm lub wymogów prawnych, nie powinny także wywoływać mylnego wrażenia, że zastępują urzędowe kontrole prowadzone przez właściwe organy w celu urzędowej weryfikacji zgodności z obowiązkowymi normami i wymogami prawa,
- produkty wprowadzane na rynek w ramach systemów, które w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny żywności ustanawiają normy wykraczające poza wymogi prawne, nie mogą być reklamowane lub promowane w sposób dyskredytujący lub zmierzający do zdyskredytowania bezpieczeństwa innych produktów na rynku, ani podważający wiarygodność urzędowych kontroli.

3.3. Zasady przeprowadzania oceny zgodności, certyfikacji i akredytacji

Zasady organizacji i przeprowadzania akredytacji jednostek oceniających zgodność z określonymi uregulowaniami prawnymi zostały ustanowione w rozporządzeniu (WE) nr 765/2008. Mimo że to rozporządzenie nie zawiera wymogu, by jednostki oceniające zgodność podlegały akredytacji, taki obowiązek określony jest w innych przepisach prawa UE ⁽¹⁾.

Ponadto międzynarodowe uznane zasady działania systemów certyfikacji produktów, procesów lub systemów zostały określone odpowiednio w przewodniku 65 (EN 45011) Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO) lub normie ISO 17021. Podczas gdy systemy certyfikacji produktów, procesów lub systemów są dobrowolnymi inicjatywami, aby uzyskać akredytację, na mocy której można wydawać certyfikaty dotyczące produktu, procesu lub systemu, jednostki certyfikujące muszą być akredytowane zgodnie z normą EN 45011/ISO 65 lub ISO 17021.

Jednakże powyższe nie wpływa na stosowanie obowiązujących przepisów prawa żywnościowego UE, w tym ogólnych celów określonych w art. 5 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 178/2002, który stanowi:

„Prawo żywnościowe ma za zadanie realizację jednego lub więcej ogólnych celów dotyczących wysokiego poziomu ochrony zdrowia i życia ludzi oraz ochrony interesów konsumentów, z uwzględnieniem uczciwych praktyk w handlu żywnością, biorąc pod uwagę, tam gdzie jest to właściwe, ochronę zdrowia i warunków życia zwierząt, zdrowia roślin i środowiska naturalnego”.

⁽¹⁾ Na przykład w art. 11 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 510/2006 w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych ustanowiono następujący wymóg: „Jednostki certyfikujące produkty, o których mowa w ust. 1 i 2, spełniają wymogi europejskiej normy EN45011 lub przewodnika 65 ISO/IEC (wymagania ogólne dotyczące jednostek prowadzących systemy certyfikacji wyrobów), a od dnia 1 maja 2010 r. są akredytowane zgodnie z tymi normami.”

W tym zakresie rozporządzenie (WE) nr 882/2004 ⁽²⁾ Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt ustanawia zasady dotyczące delegowania przez właściwe organy określonych zadań związanych z kontrolą (w tym obowiązków akredytacyjnych i sprawozdawczych) na rzecz niezależnych osób trzecich.

Urzędowe kontrole gwarantują spełnienie podstawowych wymogów, których naruszenie skutkuje odpowiedzialnością za łamanie prawa żywnościowego. Dodatkowymi wymogami zajmują się określone systemy certyfikacji, które funkcjonują na zasadzie dobrowolności. Ocenianie zgodności z podstawowymi wymogami przez systemy certyfikacji nie zwalnia urzędowych organów kontrolnych z ich obowiązków.

4. ZALECENIA DOTYCZĄCE UCZESTNICTWA W SYSTEMACH I ICH TWORZENIA

1. Systemy powinny być otwarte dla wszystkich uczestników pragnących zachować zgodność ze specyfikacjami na podstawie przejrzystych i niedyskryminujących kryteriów i będących w stanie to zrobić.
2. Systemy powinny dysponować strukturą nadzoru, która umożliwia wkład wszystkich uczestników łańcucha żywnościowego (w zależności od potrzeb: rolników i ich organizacji ⁽³⁾, podmiotów zajmujących się handlem produktami rolnymi i spożywczymi, przedstawicieli przemysłu spożywczego, hurtowników, detalistów i konsumentów) w rozwój systemu i w proces decyzyjny w sposób zapewniający reprezentatywność i równowagę. Procedury umożliwiające uczestnictwo zainteresowanych podmiotów i organizacji powinny być udokumentowane i publicznie dostępne.
3. Kierownicy systemów funkcjonujących w różnych krajach i regionach powinni ułatwiać wszystkim zainteresowanym podmiotom z tych regionów udział w tworzeniu tych systemów.
4. Wymogi danego systemu powinny być opracowywane przez komitety techniczne ekspertów i przedkładane szerszemu gronu zainteresowanych podmiotów w celu otrzymania uwag.
5. Prowadzący systemy certyfikacji powinni zapewnić udział zainteresowanych podmiotów w tworzeniu kryteriów i list kontrolnych do celów inspekcji, a także w opracowywaniu i określaniu progów, których przekroczenie skutkuje nałożeniem kary.
6. Prowadzący systemy powinni przyjąć podejście ukierunkowane na stały rozwój, w którym działają procedury przekazywania informacji zwrotnej służące regularnemu przeglądowi zasad i wymogów z uwzględnieniem uczestnictwa zainteresowanych stron. W przyszłości w tworzenie systemu powinni być zaangażowani w szczególności jego uczestnicy.

⁽²⁾ Dz.U. L 165 z 30.4.2004, s. 1.

⁽³⁾ Na przykład spółdzielni.

7. Zmiany w wymogach systemu mogą być wprowadzane jedynie wtedy, gdy są uzasadnione, by uniknąć ponoszenia przez uczestników systemu niepotrzebnych kosztów dostosowywania się. Uczestnicy systemu powinni być powiadamiani z odpowiednim wyprzedzeniem o wszelkich zmianach w wymogach danego systemu.
8. Wszelkie dokumenty związane z danym systemem (w tym strona internetowa) powinny zawierać dane kontaktowe. Należy ustanowić procedurę przyjmowania uwag dotyczących systemu i odpowiadania na nie.

5. ZALECENIA DOTYCZĄCE WYMOGÓW SYSTEMU I ODPOWIADAJĄCYCH IM GWARANTOWANYCH ZALET

5.1. Zrozumiałość i przejrzystość wymogów systemu i deklarowanych gwarantowanych zalet

1. Systemy powinny jasno określać swoje cele społeczne, środowiskowe, gospodarcze i prawne.
2. Gwarantowane zalety i wymogi systemów powinny być wyraźnie powiązane z jego celami.
3. Zakres stosowania systemu w odniesieniu do produktów lub procesów powinien zostać jasno określony.
4. Dostęp do specyfikacji produktów objętych danym systemem⁽¹⁾, w tym do ich dostępnych publicznie streszczeń, powinien być swobodny (np. na stronie internetowej).
5. Prowadzący systemy certyfikacji funkcjonujące w różnych krajach powinni zapewnić tłumaczenie specyfikacji na uzasadnioną prośbę potencjalnych uczestników lub jednostek certyfikujących.
6. Specyfikacje systemów powinny być przejrzyste, dostatecznie szczegółowe i łatwo zrozumiałe.
7. Systemy stosujące logo lub etykiety powinny informować na opakowaniu produktu lub w punkcie sprzedaży, gdzie konsumenci mogą uzyskać bliższe informacje na temat danego systemu np. adres strony internetowej.
8. Systemy muszą wyraźnie określać (np. na stronie internetowej), czy wymagają certyfikacji przez niezależne jednostki i przedstawić dane kontaktowe jednostek certyfikujących, które jej dokonują.

⁽¹⁾ Wyjątek mogą stanowić specyfikacje w ramach systemów oparte na normach, które nie są ogólnie dostępne (np. normy ISO i EN).

5.2. Dowodzenie gwarantowanych zalet i wymogów

1. Wszelkie gwarantowane zalety powinny opierać się na obiektywnych i sprawdzalnych dowodach oraz uzasadnionej naukowo dokumentacji. Dokumenty te powinny być ogólnie dostępne np. na stronie internetowej⁽²⁾.
2. Systemy działające w różnych krajach i regionach powinny dostosować swoje wymogi do odpowiednich lokalnych warunków rolno-środowiskowych, społeczno-ekonomicznych i prawnych oraz do obowiązujących praktyk rolniczych, zapewniając – niezależnie od tych warunków – spójne wyniki.
3. W systemach należy jasno wskazywać (np. na stronie internetowej) czy, gdzie i w jakim zakresie ich specyfikacje wykraczają poza wymogi prawne obowiązujące w danej dziedzinie, w tym, w stosownych przypadkach, w dziedzinie sprawozdawczości i kontroli.

6. ZALECENIA DOTYCZĄCE CERTYFIKACJI I KONTROLI

6.1. Bezstronność i niezależność certyfikacji

1. Certyfikacja zgodności z wymogami systemu powinna być przeprowadzana przez niezależną jednostkę akredytowaną przez:
 - krajową jednostkę akredytującą wyznaczoną przez państwo członkowskie, zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 765/2008, zgodnie z odpowiednimi europejskimi lub międzynarodowymi normami i wytycznymi określającymi ogólne wymogi dla podmiotów prowadzących systemy certyfikacji produktów, lub
 - jednostkę akredytującą będącą sygnatariuszem wielostronnego uzgodnienia dotyczącego uznawania certyfikacji produktów w ramach Międzynarodowego Forum Akredytacji (IAF).
2. Systemy powinny akceptować certyfikację dokonaną przez każdą uznaną lub akredytowaną jednostkę certyfikującą, bez narzucania ograniczeń geograficznych.

6.2. Kontrole

Zasadniczo kontrole powinny być skuteczne, jasne, przejrzyste, oparte na udokumentowanych procedurach i odnosić się do możliwych do weryfikacji kryteriów będących podstawą zalet gwarantowanych przez dany system certyfikacji. Niezadowolające wyniki kontroli powinny prowadzić do podjęcia właściwych działań.

1. Powinny być przeprowadzane regularne kontrole podmiotów uczestniczących w systemie. Powinny istnieć jasne i odpowiednio udokumentowane procedury przeprowadzania kontroli określające między innymi parametry dotyczące częstotliwości kontroli, pobierania próbek i testów laboratoryjnych/analizywnych odpowiadające zakresowi systemu certyfikacji.

⁽²⁾ Należy uczynić wyjątek dla informacji poufnych lub zastrzeżonych, co należy wyraźnie zaznaczyć.

2. Częstotliwość kontroli powinna zależeć od wyników poprzednich kontroli, rodzajów ryzyka związanego z produktami, procesami lub systemami zarządzania, jak również faktu prowadzenia audytów wewnętrznych w zbiorowych organizacjach producentów, które mogą stanowić uzupełnienie kontroli przeprowadzanych przez osoby trzecie. Podmiot nadzorujący system powinien ustalić minimalną częstotliwość kontroli.

3. Wyniki kontroli powinny być poddawane systematycznej ocenie.

4. Zasadniczo powinno się przeprowadzać kontrole niezapowiedziane oraz kontrole zapowiedziane z niewielkim wyprzedzeniem (np. 48-godzinnym).

5. Kontrole i audyty powinny opierać się na ogólnie dostępnych wytycznych, listach kontrolnych i planach. Kryteria kontroli powinny mieć bliski związek z wymogami systemu i odpowiadającymi im gwarantowanymi zaletami.

6. Powinny istnieć jasne, potwierdzone odpowiednimi dokumentami i efektywnie realizowane procedury postępowania w przypadku niezgodności. Należy zdefiniować kryteria wykluczające, które mogą prowadzić do:

- niewydania lub odebrania certyfikatu,
- odebrania członkostwa, lub
- zgłoszenia sprawy do właściwego, urzędowego organu wykonawczego.

Kryteria wykluczające powinny obejmować co najmniej niespełnienie podstawowych wymogów prawnych w dziedzinie, której dotyczy certyfikacja. Przypadki niezgodności niosące ze sobą zagrożenie dla ochrony zdrowia powinny zostać zgłoszone do właściwych organów, zgodnie z wymogami prawa.

7. Kontrole powinny przede wszystkim analizować możliwe do zweryfikowania kryteria, które są podstawą gwarantowanych zalet danego systemu certyfikacji.

6.3. Koszty

1. W przypadku istnienia opłat członkowskich administratorzy systemów powinni upublicznić ich wysokość i zobowiązać jednostki certyfikujące do publikowania informacji o kosztach związanych z certyfikacją i kontrolami w podziale na różne rodzaje uczestników systemu.

2. Potencjalne różnice w opłatach pobieranych od różnych uczestników systemu powinny być uzasadnione i proporcjonalne. Nie powinny one służyć odstraszeniu

pewnych grup potencjalnych uczestników, np. z innych krajów, od przystąpienia do danego systemu.

3. Wszelkie oszczędności kosztów wynikające z wzajemnego uznawania lub analiz porównawczych powinny być przekazane podmiotom podlegającym kontrolom i audytom.

6.4. Kwalifikacje audytorów/inspektorów

Zasadniczo audytorzy/inspektorzy powinni być bezstronni, kompetentni i posiadać odpowiednie kwalifikacje.

Audytorzy przeprowadzający audyty związane z certyfikacją powinni posiadać stosowną wiedzę dotyczącą danego sektora i pracować dla jednostek certyfikujących akredytowanych na mocy odpowiednich europejskich lub międzynarodowych norm i wytycznych dla systemów certyfikacji produktów i systemów certyfikacji systemów zarządzania. Wymagane umiejętności audytorów powinny być opisane w specyfikacjach systemu.

6.5. Postanowienia dotyczące drobnych producentów

Systemy powinny zawierać uregulowania umożliwiające udział w systemie i promowanie drobnym producentom (w szczególności z krajów rozwijających się, w stosownych przypadkach).

7. ZALECENIA DOTYCZĄCE WZAJEMNEGO UZNAWANIA I ANALIZ PORÓWNAWCZYCH/NAKLADANIE SIĘ SYSTEMÓW

1. W przypadku gdy systemy rozszerzają swoją działalność na nowe sektory lub rozszerzają swój zakres, zapotrzebowanie na taki system powinno być uzasadnione. Prowadzący systemy powinni, w miarę możliwości, przedstawić wyraźne odesłanie (np. na ich stronach internetowych) do innych mających znaczenie systemów działających w tym samym sektorze, obszarze polityki lub regionie geograficznym i wskazać obszary, w których podejścia są zbieżne i zgodne. Prowadzący powinni podjąć kroki w celu przeanalizowania możliwości wzajemnego uznania części lub wszystkich wymogów systemu.

2. W obszarach, w których zidentyfikowano częściowe lub całkowite nakładanie się wymogów dwóch systemów, systemy te powinny uznać częściowo lub całkowicie zaakceptować kontrole i audyty, które zostały wcześniej przeprowadzone w ramach innego systemu (w celu uniknięcia powtarzania kontroli tych samych wymogów).

3. Jeżeli wzajemna akceptacja nie jest możliwa, prowadzący systemy powinni promować łączone audyty oparte na łączonych listach kontrolnych (tzn. jedna łączona lista kontrolna i jeden łączony audyt dla dwóch lub więcej systemów).

4. Prowadzący systemy, których wymogi nakładają się, powinny w najbardziej praktyczny możliwy sposób i w zakresie, na jaki zezwala prawo, ujednolicić swoje wymogi dotyczące protokołów z audytów i dokumentacji.